

HỌC SINH TRUNG HỌC CƠ SỞ VỚI VIỆC THỰC HIỆN CÁC CÔNG VIỆC Ở TRƯỜNG, LỚP, TRONG NHÓM BẠN

Vũ Quỳnh Châu

Viện Tâm lý học.

1. Đặt vấn đề

Xu hướng vươn lên làm người lớn là một đặc điểm tâm lý quan trọng của lứa tuổi thiếu niên - lứa tuổi học sinh trung học cơ sở (HSTHCS). Xu hướng này được các em thể hiện qua nhiều hoạt động khác nhau. Các hoạt động ở trường, lớp và trong nhóm bạn là một trong những nơi tốt nhất để các em thể hiện đặc điểm đó. Vì vậy, việc tìm hiểu mức độ thực hiện các công việc ở trường, lớp, trong nhóm bạn sẽ góp phần làm sáng tỏ sự thể hiện “tính người lớn” ở HSTHCS trong môi trường nhà trường và bạn bè.

2. Khách thể và phương pháp nghiên cứu

Để tìm hiểu thực trạng mức độ thực hiện các công việc ở trường, lớp, trong nhóm bạn của HSTHCS, chúng tôi đã tiến hành khảo sát bằng bảng hỏi trên 656 học sinh từ lớp 6 đến lớp 9 của bốn trường trung học cơ sở ở Hà Nội và Hưng Yên. Có 4 mức độ để khách thể lựa chọn khi trả lời các câu hỏi:

“Hoàn toàn sai”: 1 điểm; “Phần lớn là sai”: 2 điểm; “Phần lớn là đúng”: 3 điểm; “Hoàn toàn đúng”: 4 điểm.

Như vậy, điểm càng cao thì khả năng thực hiện công việc càng lớn. Điểm trung vị của thang đo là 2,5.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. Thực trạng thực hiện các công việc ở trường, lớp, nhóm bạn của HSTHCS

Bảng 1: HSTHCS thực hiện các công việc ở trường, lớp, nhóm bạn

STT	Nội dung	ĐTB	Độ lệch chuẩn
1	Em cùng các bạn tự tổ chức một số trò chơi phục vụ cho học tập	2.73	1.13
2	Khi có thời gian rỗi, cùng các bạn tổ chức đi chơi	2.71	0.95
3	Tự tổ chức sinh nhật	2.86	1.07
4	Em cùng các bạn trong lớp bàn bạc, quyết định nội dung, phương thức tổ chức một số hoạt động, sinh hoạt ngoại khoá	2.86	1.02
5	Khi chưa hiểu rõ những gì thầy cô giảng, em thường chủ động hỏi lại thầy cô hoặc bạn bè	3.42	0.76
6	Tham gia các hoạt động xã hội mà nhà trường và Đoàn, Đội tổ chức	3.37	0.81
7	Em cùng các bạn tự tổ chức một số hoạt động thể dục, thể thao, văn nghệ	2.66	1.04
	Điểm trung bình cả thang đo	2.92	0.57

Kết quả khảo sát được hiển thị ở bảng 3 cho thấy, điểm trung bình (ĐTB) toàn thang đo mức độ thực hiện các công việc ở trường, lớp, trong nhóm bạn của HSTHCS là 2,92 với độ lệch chuẩn (ĐLC) là 0,57. Nhìn chung, HSTHCS tham gia các công việc ở trường, lớp và trong nhóm bạn khá tích cực. Trong một số công việc, các em đã thể hiện được sự năng động, khả năng tự quyết định, năng lực tự tổ chức các hoạt động của mình, đây chính là những biến đổi về chất trong các hoạt động của HSTHCS.

Trong các nội dung thể hiện những công việc của các em ở trường, lớp thì tính tích cực với việc học tập được thể hiện rõ rệt nhất (ĐTB = 3,42; ĐLC = 0,76) trong toàn thang đo. Các em đã chủ động trong quan hệ với thầy cô giáo và bạn bè. Điều này được phản ánh cụ thể: có 55,6% các em được hỏi cho rằng hoàn toàn chủ động hỏi lại thầy cô hoặc bạn bè khi chưa hiểu rõ những điều thầy cô giảng, có 34,5% các em cho rằng phần lớn là đúng, chỉ có tỉ lệ rất nhỏ (3,2%) các em cho rằng hoàn toàn sai, nghĩa là chưa bao giờ các em dám chủ động hỏi thầy cô hoặc bạn bè khi chưa hiểu rõ những kiến thức đã học, có 6,7% các em cho rằng rất ít khi thực hiện việc này.

Việc tham gia vào các hoạt động xã hội mà nhà trường và Đoàn, Đội tổ chức cũng là nội dung được các em lựa chọn nhiều (ĐTB = 3,37; ĐLC = 0,81), điều đó cho thấy các em đã có ý thức tham gia tích cực vào các hoạt động xã hội mà các đoàn thể tổ chức với tư cách là những thành viên. Cụ thể, có tới 53,9% các em trong diện khảo sát trả lời rằng luôn luôn tham gia vào các hoạt

động đó, có 33,1% các em cho rằng có tham gia nhưng không đầy đủ, chỉ có 4,0% các em trả lời là chưa bao giờ tham gia vào các hoạt động đó, và có 9,0% các em rất ít khi tham gia. Như vậy, có thể nói, HSTHCS tham gia rất tích cực vào các hoạt động đoàn thể, thông qua các hoạt động này các em thể hiện tinh thần trách nhiệm của mình đối với các hoạt động tập thể, được tham gia các hoạt động như người lớn.

Bàn bạc với các bạn để quyết định nội dung và phương thức tổ chức các hoạt động hoặc các buổi sinh hoạt ngoại khoá và tự tổ chức sinh nhật đều có điểm trung bình là 2,86. Như vậy, các em đã bước đầu thể hiện khả năng tổ chức, tự quyết định trong những công việc của mình như người lớn. Có 34,7% các em cho rằng hoàn toàn đúng và có 33,1% các em cho rằng phần lớn là đúng khi được hỏi về việc tự tổ chức sinh nhật. Việc bàn bạc với các bạn để quyết định nội dung và phương thức tổ chức các hoạt động hoặc các buổi sinh hoạt ngoại khoá có đến 24,1% các em trả lời là hoàn toàn đúng và 36,9% các em cho rằng phần lớn là đúng. Tỷ lệ các em chưa bao giờ thực hiện những việc này là rất nhỏ (16,3% và 16,8%). Có thể nói, HSTHCS đã chủ động, tự thực hiện một số những công việc của mình, các em đã có thể tự quyết định hình thức, nội dung và cách tổ chức những việc trên, đó chính là sự thể hiện từng bước khả năng độc lập của lứa tuổi này, đồng thời qua những công việc đó, các em dần tích lũy được kinh nghiệm để tham gia vào nhiều hoạt động khác như một người lớn.

Cùng với việc quyết định nội dung và phương thức tổ chức các hoạt động ngoại khoá, các em còn cùng nhau tổ chức một số trò chơi phục vụ cho việc học tập của mình (ĐTB = 2,73; ĐLC = 1,13). Có đến 32,1% và 30,7% các em trả lời là hoàn toàn đúng và phần lớn là đúng khi được hỏi về vấn đề này. Số liệu đã cho thấy phần nào sự thể hiện tính độc lập, sáng tạo, chủ động của các em trong lĩnh vực học tập.

Bên cạnh sự năng động, tích cực trong các hoạt động học tập thì việc tổ chức, tham gia các hoạt động thể dục thể thao, văn nghệ là hoạt động các em tham gia ít nhất (ĐTB = 2,66; ĐLC = 1,04). Cụ thể, có 18,5% trả lời chưa bao giờ thực hiện công việc này, có 21,7% trả lời là rất ít khi thực hiện. Phải chăng việc tổ chức các hoạt động thể thao, văn nghệ hiện nay ở các trường THCS chưa được quan tâm bằng những hoạt động khác, hay bây giờ có những hoạt động khác cuốn hút các em hơn, để lý giải hiện tượng này cần có những nghiên cứu cụ thể hơn.

Tự tổ chức đi chơi khi có thời gian rỗi là nội dung trong thang đo có số em lựa chọn không nhiều (ĐTB = 2,71; ĐLC = 0,95). Thực trạng này cũng là điều dễ hiểu, vì hiện nay HSTHCS khó có thể tự tổ chức đi chơi, một phần các em phải dành thời gian cho học tập, một phần bố mẹ không yên tâm để con đi chơi một mình. Các em ở nông thôn thì lại càng ít có cơ hội để tổ chức, vì

ngoài thời gian học, các em còn phải giúp gia đình nhiều công việc khác. Các em ở thành phố thường được bố mẹ đưa đi học và đón sau khi tan học.

Như vậy, nhìn chung HSTHCS hiện nay đã bước đầu thể hiện được tính tích cực cũng như khả năng độc lập, chủ động trong quá trình tham gia một số hoạt động ở trường, lớp và trong nhóm bạn. Tuy nhiên, tính tích cực, chủ động thể hiện ở trong học tập hoặc tham gia các phong trào của nhà trường nhiều hơn trong các hoạt động khác như tự tổ chức đi chơi hoặc tự tổ chức các hoạt động thể dục thể thao, văn nghệ.

Tóm lại, kết quả khảo sát trên 656 học sinh thuộc 4 khối 6, 7, 8, 9 của 4 trường THCS ở Hà Nội và Hưng Yên cho thấy:

- HSTHCS tham gia các công việc ở trường, lớp và trong nhóm bạn khá tích cực. Thực trạng này có thể phản ánh được phần nào quan điểm của Đặng Xuân Hoài cho rằng giao tiếp tâm tình (quan hệ bạn bè) và giao tiếp xã hội thường xuyên diễn ra trong hình thức hoạt động chung, đó là những hoạt động tập thể như học tập, lao động, văn nghệ, thể thao, lao động công ích... thông qua các hoạt động này, thiếu niên thoả mãn được những nhu cầu đặc trưng của lứa tuổi này [1, tr. 54].

Trong đó, tính tích cực với việc học tập và tham gia vào các hoạt động xã hội mà nhà trường và Đoàn, Đội tổ chức là những nội dung được các em thực hiện tích cực nhất; cùng các bạn tự tổ chức một số hoạt động thể dục, thể thao, văn nghệ là nội dung các em lựa chọn ít nhất.

- Không tìm thấy sự khác biệt giữa học sinh thành phố và học sinh nông thôn cũng như giữa học sinh nam và học sinh nữ về khả năng thực hiện các công việc ở trường, lớp và trong nhóm bạn của các em.

- Học sinh lớp bé thể hiện khả năng chủ động, tích cực hơn học sinh các lớp lớn khi thực hiện các công việc ở trường, lớp, trong nhóm bạn.

Tài liệu tham khảo

1. Phạm Minh Hạc, Đặng Xuân Hoài, Trần Trọng Thuỷ (đồng chủ biên). *Hoạt động, giao tiếp và chất lượng giáo dục*. NXB ĐHQG Hà Nội, 2002, tr. 54.